3.2. Esbab-ı Nüzul

Esbab-ı nüzul terkibi, ayetlerin iniş sebepleri anlamına gelir. Terim olarak Peygamberimiz zamanında meydana gelen ve bir veya birkaç ayetin yahut bir surenin inmesine sebep olan olay, durum ya da Resûlullah'a sorulan soru demektir.[13] Kur'an-ı Kerim'in büyük bölümü, herhangi bir soru veya neden olmaksızın bir kısmı ise bazı sebeplere bağlı olarak inmiştir. Bu sorular çoğunlukla ashaba ait olup öğrenme maksadıyla sorulan sorulardı. Ehl-i kitabın soruları ise Peygamberimizi güç duruma düşürme veya İslamla alay gibi gerekçelere dayanıyordu.

Bir olay veya soru sebebiyle inen ayetler, bazen muhataplarını eğitmek amacı taşımıştır. Mesela Hz. Peygamber'e kıyametin ne zaman kopacağı, hem samimi bir niyetle vaktini merak edenler ve hem de onu kendilerine göre sınamak isteyenler tarafından sorulmuştur. Allah da (c.c.), **"Onun bilgisi Allah'a aittir. Ne bilirsin, belki de zamanı yakındır."**[14] ayetiyle, her iki gruba cevap vermiştir. Buna göre Peygamber de (s.a.v.) olsa Allah (c.c.) bildirmedikçe kıyametin vaktini kimse bilemez. Fakat kişi, küçük kıyameti sayılan ölümünü hesaba katmalı, kıyameti uzakta görmemeli ve sonsuz hayatı için hazırlıklı olmalıdır.

Kişisel sorular ve sorunlara cevap olarak inen ayetler, genel manalı olup sadece soranı değil, herkesi muhatap alır. Bu durum "sebebin özel olması, hükmün genel olmasına engel değildir" kuralıyla ifade edilir. Mesela sahabeden ağır hasta olan Câbir (r.a.) öleceğini tahmin ederek malını ne yapması gerektiğini Peygamberimize sormuştur. Bu soru üzerine miras hakkındaki Nisâ suresinin 11-12. ayetleri nazil olmuştur. Bu ayetler, miras bırakılan malların kimlere hangi oranda paylaştırılması gerektiği konusunda evrensel hükümler içermektedir.[15]

YAZALIM

Esbâb-ı nüzulü bilmenin Kur'an'ı anlama ve yorumlamada ne gibi faydaları vardır? Yazınız.

....
....
....
....
....
....
....
....

ARAŞTIRALIM

Faizin haram kılınma aşamalarını Rûm suresi, 39; Nisâ suresi, 160, 161; Âl-i İmrân suresi, 130. ve Bakara suresi, 275-279. ayetlerinden araştırınız.

13 Zerkânî, Menâhilu'l-İrfân, C 1, s. 106.
14 Ahzâb suresi, 63. ayet.
15 DİB İslam ve Toplum, C 2, s. 246.

PAYLAŞALIM

İçkinin haram kılınması:

Nahl suresi, 67. ayet.

Bakara suresi, 219. ayet.

Nisâ suresi, 43. ayet.

Mâide suresi, 90-91. ayetler.

Yukarıdaki ayetlerin meallerini bularak içkinin haram kılınma aşamalarını düşünüp arkadaşlarınızla paylaşınız.

Nüzul sebeplerine dair bilgiler, olayı bizzat yaşayan veya ona şahit olan sahabîler tarafından nakledilmiştir. Esbab-ı nüzul konusuyla alakalı bilgiler, Tedvin Dönemi'nde yazılan tefsirlerde ve hadis kitaplarının tefsir bölümünde, daha sonra özel kitaplarda toplanmıştır.

Ayetlerin nüzul sebebini bilmenin birçok faydası vardır. Öncelikle ayetin hangi olayla ilgili indirildiğini bilerek doğru anlaşılır ve yorumlanır. Mesela, hac veya umre yaparken Safâ-Merve arasında sa'y yapılması ile ilgili ayette **"Safâ ve Merve Allah tarafından konulmuş sembollerdendir; böylece, hac veya umre için mabede gelen birinin bu ikisi arasında gidip gelmesinde bir mahzur yoktur."**[16] buyrulur. Bu ayetten hac veya umre yapan kimseye sa'y yapıp yapmama serbestliği verdiği anlaşılabilir. Ayetin nüzul sebebinin Cahiliye Dönemi'nde bu iki tepeye put konulduğu için sa'y yapmayı caiz görmeyenlere bir cevap olarak indirilmiş olduğunu bilmek, yanlış anlamaya düşmekten korur. Yine sebeb-i nüzulü bilmek, bu ayetler veya surelerin arasında ilgi kurulmasına, ayetler açıklanırken muhataplarda dinleme arzusunun daha canlı olmasına vesile olur.

16 Bakara suresi, 158. ayet.
17 Bakara suresi, 106. ayet.